

פירושי שיהות

לחיות כתחנת-תופס הקולסה רוב קולות מקורב ומרחוק ונוכסו בנקודת הלב; אילו לא עמד האיש הזה מאחורי דבריו לא היו כובשים הד עמוק לעצמם. קור' און אפשר שהרגיש בכך אך לא ידעו על כך.

אדרבא, לא מעטים שבאו למחיצתו עמדו בה על רגל אחת, נפטרו בהדית' חוכה על כסרונן וכרטינה על נפשו שאיננה. אם יש מעולליאמת הם מן הגדולים שבהם. כי היה האיש מכוון לכפי פנים, נכרך בפגישותיו עם מי שלא הורגל בו, חושש מפגיעה בכבוד וזלזול ומפגיעה שבה כאתם כאתם ומרוב מבוכה היה בעל כרחו נכנס לכלליהגבה אובדת עצות, שהור פירשה נפגעת-כפל. לא מעטים איפוא שהטאו לאמת, בהרשם מוכחו של המכונס בחוך עצמו כמידה של קפדנות וקדשה כדרך שהבטחו הנר קבת, שהיתה כולה המית לב נרגשו, מוס הפוליה שבה נתפרש כמויכמה. מה, לו ראו אותו בהדרתו, לו שמעו אותו בשיחת רעים. לוו, כן, לו...

חדרו, כאמור, קטן היה. תחילה על הג בקרן רחוב אלגני וסדרות רושיליה, אחר כך במעונות עובדים אשר כרחוב מוא"ה. לא היה בו רוב אור. לא די שהאור מידי שמים לא היה שופע מריבי, באו הולאות הכהים שחיפו על ארנות הספרים, ארון הבגדים, החלונים והשרו אפולית-ערביים. אם אוכרי את שולחן הכתיבה שבאמצע החדר, שולחן קטן ליד הקיר, מיטה שבפינה ושני כסאות — הרי שמיציתי את כל מערכת הרהיטים הכלים, ועם זאת לא יצדק האומר: תא-נירלים. כי לא היתה כאן כריחה לבדידות, מי שקרא דבריו ידע, שלא בלבד הקולות הגדולים במגרושת הרבים העינו לחדרו, אלא גם אשורת האנחה ושביריהגגגום האובדים חלדי-הד בסימטה נידחה, בצריף כודד. הוא בחדרו הקטן היה יותר מעורב עם רוב בריות וגולותיהם ממריסר עסקים הססים במופשט ממויטנג למיטינג. משל לתא המלפונים שבבית הדואר שכל מה שהוא מפרש יותר וכדול יותר הממר לתם של קוני הבולים ושולתי הטלגר מות ושאר הקולות המקריים — הוא קולט בבירור יותר ובצלילות יותר את קולו של האדם הרחוק שאתה מבקש לשמעו.

הרבה ישבתי בחדרו, ימים רבים היה מ משכני בדירחם, שלו ושל משפחת יצ'ב, שישבו בצוות שתיים-עשרה שנים וצופות, כן, ימים שהייתי בטל מעבודה ומחכנסה הייתי מאוכלי-שולחנם, פירשתי כל אלה כדי להדגיש, כי מי שלא הכיר את האיש בחדרו הקטן, לא ראה הליכותיו בביתו, לוח השעות שלו, דרך עבודתו, עניניו — הרי כשהוא דורך בדמחיו הוא מפתח נמילא, הנה רבו הדברים על עוזה, כשר רנוג, בינתו ברשות-הרבים ובפעולתו בה — אבל כמה לוקה הערכה זו, אם אינה יודעת על איש המסודות, סגולת-אדם כגילוייה הצנוע מעבר לרשות הר' רים ועניניה, אם אינה יודעת כי היה רב הסדים, שגמלם בסהר, כמעשים טובנים מאלהים, לרוב גם מבלי שהגמרי לים ידעו שידל בכך, אם אינה יודעת כי אחרי ארונו, בשורות הרחוקות, הלכו עשרות, מאות שהיה להם בשעת מצוקה תומך ואף מציל, אם אינה יודעת כי הוא, העני בנסכים, הפרולטיארי, שהכנסתו היתה קטנה משל פקיד קטן בבנק קטן, הציל פרנסות של אנשים בינונים שמתה ידם, עשה את האמונים אשר רחשו לו מוסדות ואישים משענת לחץ תלמיד חכם, סופר מחרפת רעב, אם אינה יודעת ריצותיו להציל פועל ממוס, אם אינה רואה אותו כשהוא גוחן על מידעו, ואמר, בבתי-החוק. מבושית: יש לי אליך בקשה קטנה, הרי אתה אינל ארוצות שאררים, אטלי תאכל אותן בבית אוכל פלוגי ותעזור לי לקיים משפחה הגונה.

ואם ההערכה אינה יודעת אותם הדב רים ושפתום—כמעט שאינה יודעת כלום. גדול השירות ברשות הרבים וערכו גמול לפי כשרונם ועצמיותו, אך אמיתו נשק' לת באיכות האדם העושה אותו וערכה לטיבו הוא מגנה יום יום, ביחוד בשעת רת המצות הקטנות. וראי, מציוד אינה נטרדת במצות הקטנות האלה וארץ הכר חירה אינה נכבשת בהם ודלה היא יכולת הפרט העני להיטיב ולרפא — אך אם העומד על הבימה דורש ביציאה מבית' העבדים אינו נזהר, בישותו שלו, כמי שיצא כבר מעצמם, אינו עוזר ומרפא עד אחרית יכלתו, אפשר שכרובי הם דברים של כשרון, אך אינם דברים של נפש.

הוא הסתיר את נפשו זו כדרך שהס' תיר גם עצמה החביא קולה ואך קול' מוסו שירת את הציבור — אם אם דב' ריו העלו עומק הד על היד הזה, קיפוח הוא לדמותו לחסיד את ההד הזה, בני-הזא הגיונה כשרונם בלבד, אילו לא עמד מאחורי הדברים האיש האציל, שהיה גיעור עם בוקר ופותח את היום במה שהוא שוטף, על פי התור, את הרצפות ומרתיב קומקום של חמין וקורא דרך האשנב לאורח או לאורחים הישנים במר' פסח: רבותי, יש כוס תה, יש גם עוגה — יושב לשולחן, סועה, משהח מעט

לחיות כתחנת-תופס הקולסה רוב קולות מקורב ומרחוק ונוכסו בנקודת הלב; אילו לא עמד האיש הזה מאחורי דבריו לא היו כובשים הד עמוק לעצמם. קור' און אפשר שהרגיש בכך אך לא ידעו על כך.

אדרבא, לא מעטים שבאו למחיצתו עמדו בה על רגל אחת, נפטרו בהדית' חוכה על כסרונן וכרטינה על נפשו שאיננה. אם יש מעולליאמת הם מן הגדולים שבהם. כי היה האיש מכוון לכפי פנים, נכרך בפגישותיו עם מי שלא הורגל בו, חושש מפגיעה בכבוד וזלזול ומפגיעה שבה כאתם כאתם ומרוב מבוכה היה בעל כרחו נכנס לכלליהגבה אובדת עצות, שהור פירשה נפגעת-כפל. לא מעטים איפוא שהטאו לאמת, בהרשם מוכחו של המכונס בחוך עצמו כמידה של קפדנות וקדשה כדרך שהבטחו הנר קבת, שהיתה כולה המית לב נרגשו, מוס הפוליה שבה נתפרש כמויכמה. מה, לו ראו אותו בהדרתו, לו שמעו אותו בשיחת רעים. לוו, כן, לו...

ג

נושא שיחותינו? מובן שהשיחות לא יכלו לפסוח על האהבה המשותפת — על פר'ו'ד. הגישה לא היתה שוה, שחסי דותי האדוקה התנגשה בהסתייגותו הנמרצת ככמה מעיקרי התורה. כמעט שסירב לשתף עצמו בטיולים המרחי קים, שתורת זו עשתה לכמה מחוזות גדולים של החיים, המדע, הדת, אבל עיקר חשיבותו נראה לו בה שיעורו לו להיות הצנוור החמור של עצמו, להכיר בנפחולי היצר והיפוייהם ולעשות את מידת הדין הנמתחת על מחבואי עצמו נפתח-הבנה של נפש וזלזול, אם יחיד ואם ציבור, בשיחות אלו הייתי משעשעו בספורט החביב עלי — שעשועי הלשון ככבואה הנאמנה ביותר של מנגנוני הנפש, פעם אחת עוררתיו על חילופי האתיות הגורמים לו לח'ד שיאה ש'ו'ד. העירותיו: ושמה באמת ההחד הוא איבד של השוחד, לפחות גדול-התריסים בפניו. אמר: בעצם כללת כפי' סוק זה את כל הפסיכואליה.

כשמסר לי לקריאה את מחזור השיער רים החדש של פרויד אמר: קורא הספר הזה יש לו סיפוק וצער כאחד, הסיפוק הוא במה שהתורה שהמחבר גילה אותה, תורת הגזירה, מהאמת בו עצמו, לאמור שאמיתיה מתחוקה, הצער הוא במה שהאמיתות-התורה מוכיחה, שאין מפלט מן הגזירה, ביקשתיו להרחיב דברו, הס' תפק בהערה: תחילה אמרתי כי סינני טיוליות הם, אך זוהי מלה, אגא, קרא בעיון את הפרק בענין טיילפאטיה, לכאורה זוהי העשרה באמת זה מדהים, אדם הורס את עצמו, את עמלו.

אילו פעמים חזרנו לדבר בפרק זה, שהוא כאמור מוטגד בספר, עניני, כידוע, במה שפרויד נודמנו לו באנליזות אלמני טים שאינם מסתברים אלא כמיני צדרי רות שהוטלו, שלא מדעת בעלים וכוונתם וצרכם, מן החוף, הביאור, כלומר, אכשי' דות-הביאור — טיילפאטיה, יחסו של פרויד לאפשרות זו? אין הוא נוטה עדיין לקבלה לא שוב אינו נוטה לדחור חה. כשהגענו לדבר בניסוח הנה, חיי, האיש מפקפק דעתו מתנדדה לכאן ולכאן והריחו קרוב לשמונים שנה, העיקר, שאינו מרגיש כי זימן גנב לביתו, גנב שהוא אמנם זעיר כורת, אך הלא ידענו מתורתו דוקא, כי הגנבים הקטנים האלה סכנתם היא הגדולה ביד תר, ביהוד כשהם באים כשהערה הנש' מצת לכאן ולכאן, אולם, כנראה, גזרת' החוקים שגילה לא חסה גם עליו.

הוא לא דן בעצם-ההשערה וערכה לאמתה, אלא כאילו נדהם לראות כי חכם נפש גדול, שכל ימיו למד לימד, עד מה הקטנה היא מסחרו ומפלט גוח לער' לת הנפש פקע כוח הבלשיה שלו וזימן מצת זקנה כעצמה את איבו ביחור. והרי אחת הלהכות הגדולות שלמד מרבנו זה היא חובת ההשגחה המקפדת על אקי טנה, ואמנם עתים היה מספר, שהוא מתחבט בקטנה, שמע — שאל פעם אחת — כיצד, למשל, תבאר דבר כזה? מסרתי אתמול לדפוס מאמר של סופר, זה היה מאמר קל, נעים, מן הסוג החסר לרוב בתענוגים, בדרך הכיתה נשכת ממני שרם הכותב וכל גיעתי להעלותו על זכרי לא היעילה, רק למחרת, בנואי למערכת, נטלתי את כתבי-יד וראיתי שמחברו אשר ביי' לין, כיצד שכחתי שם' משפחתו וזאת אינו שלישים משם משי' פתתי? ביקשתי לפטר בהערה של בני' חות הדעת, דחק בי שאשיב כהכלה, השתמטתי: התשובה קשה לפי שאיני יודע את המצע הנפשי, אך דרך סכימה יש כמה פתחים לביאור. ספק כמובן ראש ספק בליצנות המשכתי: רצונך אתה יכול לאתח בביאור של קנאה רצונך אתה יכול לאתח בביאור של נקמה על סירוס-השם. צחק: ואת אדיפוס שכתה? ראיתי ששתמטתי ואת עלתה בידי, אמרתי כבעל כרחי: רצונך אתה אותו דרך ביאור שנשכחת ממך האפשרות של הפרדת אדם ממהנה (בילינג-וס), אך כל אלו סכימות והכל תלוי בצמד הנפשי העולם ממגני סיים: אינך נמצא סבור שהשיכחה של רוב שמי היא כאי-אמון שהבעתי לעצמי? ומבלי לתשובה הוסיף: כן, אחד הפסיכי'

דוגמים שלי היה מ, בן, מהבעת פניו לא ניכר, שגחה דעה.

בערב יובל השמינים של פרויד זירו: נעשה לו קצת כבוד, אגו חייבים בכך. יומים היו, כידוע, ימים מרים לנו. רציחות בדרכים, שריפות בכפרים, הש' תולדות יצרי שגאה והרס, פקפקתי, אם בימים כאלה תהא הדעה נחונה לשמוח ליוסי-הגבורות של האדם הנעלה בחכמה. אך הוא עמד בנירונה, כאילו ביקש להר' כיהני: היא הגותנת, היה בו הפך רב לשתף עצמו במאמר מקיף במחברת' היובל הוו של מוסף, "דבר", אך הירחת בדרכים הלהבות מכלולת עצמנו נחשול המשטמה שאפפנו — כל אלה ריתקו אותו אל משמרתו, משמרת, "דבר-היום", ולא קיים חפצו. אולם בדרך-שיחה גלל את המאמר בראשי-פרקיו, עיקרו במה שפרויד נראה לו כנביא, כמבשר התק' פה האפלה, שאנו נתונים פרומים כה, חזיתה של אירופה היתה פרומי' תר' בות, אך מסתירה מרתפים, שבהם נערם בכמות, מבהילה חומר-השריפה לסכח העולם, ואילו בא מי גילה לעיני אירר' פה את מרתפיה — לא היו שלישי המדי גדולת מוז — הוא גילה את מרתפיה האיומה האלה בפש-האדם — מה פלא שקולו נבלע בהמולת-הלעג של מאשרי העמים המתעים, בהמולת היהירות של הבסטערזויססטר, והרי הוא גיבא את נתברות האינסטיקטים האפלים וסכנתם. אם תתרגם את לשונו המתונה, המדעית, לשפת התוכחה, וראית אותו כקורע הפר' גורים הדקים של הדימוקראטיה, הליבי' ראלים, כמבשר עלייתם של סטאלין, היטלר, מוסוליני, כמל פחה, של המוניום האדום והשחור, דייק, שתקבל תמונת הנפש, כפי שהיא מצטיירת לך מספריו לחמורת-הנפש כפי שהיא מצטיירת, למשל, בספריו לא נאומיו של ב' ב' על האופטימיזם המתוך, והמגוחך שבהם, על התפיסה החלקת של נפש-היחיד והרבים, שהביאה בתוכה להתיר עלמות ממחבוא האויב שהסתדר לו נכות מאחורי שומרי המבצר. לא במעט אשמה התעלמות הזו, שהמבצר נחבקע עם מלחמת העולם ונתפורר כמאליו בעלות עליו הדינאסטיסחאנים של דורנו.

היו גם ויכוחים על ספרים, כשהדעות חלוקות, ביחוד אמורים הדברים בספ' רים בלטרסטיים, היה קורא שקוד ואולי מן היחידים בקרבנו שהיה באמת מד' ביק את ההתפתחות בתחום זה, אם ראיתי בעתונות הלועזית הדועה על סיפור של חשיבות — למדתי שלא להת' פלא, כי אותה שעה היה כבר מונח על שולחני, מובן, חרבה סייעה לו בקיאותו השלימה בממש הלשונות העיקריות של אירופה, משהורגלתי לראות סופרים לעסקנים מן היושבים ראשונה ואין פר' נסתם על ספרות העולם החזקה והם מכרסמים מקרן שמורה, שגם היא אינה משופעת ביותר בעשירותה — היתה לי הצלחת הרדוכה של כאתה האיים המעי' טים המרויקים ביה-הקרישות, ולא ענין של הגייה היה כן אלא של לימוד, אילו פעמים חזר על מה ששמע בשם מאס אריק: רבים תמהים שאני שטוף בקריאת רומנים, אין השיטים האלה יוד' עים, שאפילו כמדויב אני לומד יותר מרומן אחד מאשר מעשר שיחות עם קוראום דיפלומטים, ובהביאו דבר בשם אומרו לא שבת להוסיף: כמובן, מוטא' טיס מוטאנדיס.

היה, למשל, ויכוח בענין "סרגינט גרישתי" לארנולד טוייג, הספר אז בסגת פרסומה ביהוד באנגליה, אך דב' ריו היו כדיוסונאט באותה סומפניית התשבחות, היה כולו תרשמת: דמותו של גרישה, כאדם הרוסי, כולה בדויה, עלקמונית אחת, דרך תיאור זה הזכיר לו דרכם של סאחר'מא'וזך וחזמה, שנטלו שם, לייור או איציק, פרנכו אותו בקפוסה ועטרו בפאות והרי אדם מיש' ראל, הללו היו תמימים והסתפקו בשאבי' לונה של מלכוש, ואילו עתה, כשמבקר שים לתאר אדם רוסי, נוטלים שאבלונה של פסיכיקה לגבינה המדומה והרי אכספספלאר קלאטי של הרוסטישע מעב' טאליטעט, בקיצור: זיוף, הגינוני על הספר — אם כותבו כיוון לא לא כיוון למרכו האמת בתיאור דמות הרוסי או הגרמני לא נראה לי עניק, חשובה מכך נראתה לי הפרישה עצמה — אפי' אדם נרצחים, הנפשיה, עולגת שחתה, שדות המרויקים, הפעילים, תונגמ' מלוא' תרועה ועל רקע-אימים זה בולט כמובד המרכזים ענין-אורלו של איהו שכורי מלחמה שפגעה בו שגגת-בית-דין העולה זדון, בגודל יחיד זה כאילו מרוכז כל מצפונו של העולם האדם, שנעשה הגר' רל הזה כסמל לכל העיוות האיום שבמלחמה מכל העברים, הרבה שבתים עומתי על המרקששוטיות של ברוטין הוראה עולם מלא בחורבנו: "ל'ת הנפש האחת נראית לו בעלת על כל, כאילו בה צידוקו האחרון של העולם המגולגל באשר ובדמים, אולם כל הסני' גזריה לא הועילה לי, עתה אמר כמעט בעצבנות! זיוף.

היה מבט על דבריו, לאחר שנים, הדי בור גמס של דזוקיטוטיות אחרת. י. 1 שטיינברג כיפר בכוננותו בצד

קארל קרניס, אמנם, בנוי בימות היחיד אצלנו היתה להם "הפאקלי" כפרוטוטיפוס, אך אין תלות בשלונם של תלמידים ברבם, הזכרתי ההפסד הנראה לי במה שהאחד, שהוא תלמיד ראוי לרוב, אברהם ש'דרון, לא בנה לו בימת קבע שלו והוא נע ונד בכל האכסניות, דברי ההגנה שלי לא נתקבלו על דעתו. אדרבא, בקרתו הטריד כל חומר-דינו, לדבריו, אין לשער גדול' הסכנה הצפויה לעומד על בימה, שהיא שלו בלבד, ועיקרה של הסכנה במה שעמידת קבע כזו מגלגלת את מריווק' ההכרח של עמידת הבורד באמתו כרי היפוכה — ההנאה להיות הצדיק האחד מתחילה כאילו לשמוח לריבוי החסאים החוטאים, שכל מה שזהם מרבים צדי קתו מתגברת, לגול-הרגשה זה מתעצם כל מה שקריאת-הבורד היא כקול על אונים ערלות, באפס-חד — וחד אין משי' מנו אנהענגערשאפט של אותדים ספרר' תיים — היכולה לחדש כוחו של הבורד' ההוא ועשה המוכיח הלוהט במחס' כשפת-רשיעים ועמו האחרות מתחנר' גים לחיפוש-יחאנים קטנים.

שלא נעפוי בא ענין המשך לדברים אלה עם שיחת-אירני על פסיכודנימים (באילו מאמרים נשמעו אז דברי התרסה על השימוש בפסיכודנימים, היה גם מי שניסח את הענין כמין השקפת עולם וראה את גילוי הפסיכודנימים כפיסגת' העת (האחרונה), הוא, כידוע, עיקר' כתיבתו היה ביקצורי-שמו העלמן, שגל בשחק: אתה יודע כלום? התחלתי לפרוטם ובכללם הזכרתי גם את התחיתה א פרוי, אם לא אטעה חחם בה רשימה אחת בלבד, שאלתי לפירושו של שם' העלם זה, הראה באצבע על עשרותיה, שהיו כעין האפר, שאל: וכיצד פירשת אהה? ענית: לא פירוש אלא אסוציאצי' ציה — פעל-גרוי, כלומר, במצי' האפודיות של בגדי-החיליים המסייע' להם שייבלעו בנוף הסביבה ולא ייראו לאיב, הוספת: בעצם אין האסוציאצי' הזו חביבה עלי, לא רי שהמדים מבליטים את ייחודם של לוכשיו בא הצבע הזה ומשטשש אותו על תום, זקף בי ענינו כלופי עצמו, כלומר, שהוא שואלני, אם ביקשתי להרמיזו על עצמו ומבלי להכ' ריחני שאשיב לו, אמר: אף על פי כן זה צבע נחמד, לצערי לא הצלחתי בו בשלימות, איני חילל אפור (משיחות אחרות הבנתי שכיוון לנסיגנו בבצעת' השלושה), אהיה קצין אפור, נאחזתי בעדינות מסופקת בדבריו, הפשכתי את המשל ודיברתי על קצין שכוח-בקרתו אינו מעלים מעינו קלקולי-הלכות ומעי' שים שבידי הגנרלאיטימוס הממנה עליו ושבדי המוני החיליים הפסופים לה, ומהתנשנות שבין בקרתו ומשפעתו גוב' רת המשמעת, וכאן באו מיראדות שלי על חקושי על דיבור בשם פרמלת ופשי' עה אחת — והרי שוב פולמט על בימת' יחיד, עתה אחו דרך לעג גלוי, היה בבירורו מחוס'התקפה.

ועם כל זאת היתה בי משומ'מה ודאות, כי בימתו סופה, ליבקע ברשות הרבים כמימתו שלו בלבד ושבה מבל' טנות וגיוליו, לבנו, שהיה רחוק מכל טנות ולמולמס'התנבאות בהכלית הירי חוק, כשם שהיה רחוק מהתפנקות עצמית בעונג הצידקות העצמית — נראה כל התשנות הכרוכות, לדעתו, בביתם היחיד כבטלות, למות זה הבטיחה, לעניות דעתי, ומיירתו ברשותו שלו בלבד רוב כרכה ויתרונות, אך כמה חסם, שהוא עצמו, לא התעלם עד כמה חסם את עינו ועד כמה גרר שיעור-גילוייה של א' בקבלו עליו עול שליחות הציבור ד' בהתרת-המתיחות הזו, שהיתה לו מקי' סבל, התרת-חובה עליונה.

הזכרתי כי בבירורו בענין בימת-היהוה היה מתום התקפה, וראויים הדברים להתדגשה, שכן למדתי ממנו שהתקפה כזו יותר משהיא מכוונת כלפי יריבו היא מכוונת כלפי עצמו, פעמים הרבה הקי' רא קרא מאמרים שלו וראה החבאתם המלוכדת, הענינית, ולא ידע, כי הוא קורא פרק בביוגרפיה של הכותב, פעם אחת שאלני: על שום מה אתה נוהג בדבוי הפולמוס שלך לעסוק במידה יחירה ב...אגודת ישראל' ובכלל בעניני' דת ואשני דת? ענית: מה שענית: אמר: למה תרמה אותי? הנה אתה האמת, אם אין זו וואאלירינג לויכות עם עצמך? לא יכולתי להכחיש, אך שאלתי: מינן לך? הראה על ספרו, "בימי מבוכה", אמר: אתה רואה את שם הספר ואתה ידע מה כתוב בו, אבל באמת יותר משיש בו ממלחמה ב"ברית שלום" וכדומה יש' בו ממלחמת מחברו במחברו, ואתה כמה נאמן בזה לעצמו הבנתי מדבריו ימים לא רבים לפני מוחו, חזר על מה שאמר אז כמה פעמים: עתה אנו עומד דים במתודתה מגלגלת של מאורצות הרפ"ם והוצאותיהם, לפי שעה אנו בסיד' מהם של המערכת הראשונה — מאורצות' הדמים בעשור מגולגל, אהיה-תבוא המערכת השנייה — ועדת-שא בשיעור' מגולגל, תצטרך לשנר' שלום", צחק: מלאס' שוב אינה קיימת חובת היתם, כמל' ושוב עמדת על הג' על פרויד: הג'

